

Fi 5,3

muistio

25.6.85

Tilastokeskus

Tekijä	Päiväys	nro
Tilastokeskus Elinkeinohallitus	17.6.1985	102

K U L U T U S L U O T T O S E L V I T Y S

Tilastokirjasto
Statistikbiblioteket
111393

KULUTUSLUOTTOSELVITYS

Sisällysluettelo

	Sivu
1. Johdanto	1
2. Yleistä kulutusluotoista	2
2.1. Yleiskatsaus eri kulutusluottomuotoihin	2
2.2. Rahoituslaitosten ja valtion myöntämät kulutusluotot	4
2.3. Pankkien kulutusluotot ja arvio niiden koroista	4
2.4. Osamaksuluotot ja arvio niiden koroista	6
2.5. Kulutusluottojen korot verotuksessa	7
2.6. Eri luottomuotojen suosio mielipidetiedustelussa	7
3. Luottokortit	8
3.1. Yleiskatsaus	8
3.2. Luottokortit ja maksukortit	8
3.3. Luottokorttiedustelu	10
3.3.1. Yleistä	10
3.3.2. Luottokorttiedustelun tulokset	11
3.3.3. Yleisluottokortit	14
3.3.4. Erityisluottokortit	15
4. Kuluttajaleasing	17
4.1. Leasing- ja vuokraustoiminnan luonteesta	17
4.1.1. Yleiselostus kuluttajaleasingistä	17
4.1.2. Rahoitusleasing	17
4.1.3. Käyttöleasing	20
4.1.4. Varsinaiset vuokraussopimukset	20
4.2. Rahoitusyhtiöiden kuluttajaleasing	21
4.3. Muiden kuin rahoitusyhtiöiden kuluttajaleasing	21
5. Kulutuksen luotottamisen jatkuva seuranta	23
5.1. Luottokorttitilasto	23
5.2. Leasing-kysely	24
5.3. Kysely kaupalta	25
5.4. Yhteenveto eri tilastovaihtoehtojen resurssitarpeista	26
6. Yhteenveto	28
LIITE 1: Tietoja yksittäisten luottokorttien käytön ehdoista	30
LIITE 2: Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry:n suositus rahoitus- leasingin vuokrakertoimista ja takaisinostohinnoista	36

KULUTUSLUOTTOSELVITYS

1. JOHDANTO

Valtiovarainministeriö esitti 29.11.1984 päivätyllä kirjeellä, että tilastokeskus yhdessä elinkeinohallituksen kanssa selvittäisi kulutusluottojen käyttöä ja käytön ehtoja.

Tilastokeskuksessa kulutusluottoselvitykseen määrättiin aktuaari Aku Alanen ja yliaktuaari Ilona Junka rahoitustilastotoimistosta sekä aktuaari Risto Suomela kansantalouden tilinpidon toimistosta. Elinkeinohallituksesta työhön osallistuivat toimistopäällikkö Markku Nurmi ja v.s. lakimies Teija Peltola.

Yksityisen kansalaisen kulutusta voidaan rahoittaa mm. seuraavin tavoin:

- rahoituslaitosten kulutusluotoilla, jotka voivat olla esim. shekkiluottoa, vekseleitä tai suoria velkakirjalainoja ja jotka eivät ole sidottuja jonkin tietyn tuotteen tai merkin ostoon,
- jatkuvalla tililuotolla, joka voi olla esim. luottokorttiluottoa,
- jonkin tietyn tuotteen ostoon sidotulla kertaluotolla, kuten osamaksuluotot tai myyntirahoitus,
- kuluttajaleasingillä.

Tehtävän kulutusluottoselvityksen luonteesta käytiin neuvotte-luja valtiovarainministeriön, elinkeinohallituksen ja tilastokeskuksen edustajien kanssa ja päädyttiin siihen, että varsinainen selvitys rajattaisiin kahteen lomaketiedusteluun, jotka kohdistettaisiin:

- vähintään kahden kuukauden luottoa myöntäville luottokorttiyhteisöille,
- leasingyhtiöille.

Tämän lisäksi kulutusluottoselvitys olisi edellyttänyt ainakin pankkien kulutusluottojen tarkemman selvittämisen sekä osamaksuluottojen selvittämisen, mutta niiden perusteellista selvittämistä ei katsottu mahdolliseksi käytettävissä olevana aikana ja resursseilla.

Seuraavana on kappaleessa 2 lyhyt yleiskatsaus eri kulutusluottomuotoihin sekä olemassa olevien tilastotietojen pohjalta katsaus rahoituslaitosten kulutusluottoihin sekä osamaksuluottoihin. Lähinnä näiden osalta pyritään selvittämään luottojen korot ja niiden merkitys verotuksessa.

Kappaleessa 3 on esitetty luottokorttiedustelun tulokset ja kappaleessa 4 kuvataan leasing-toiminnan ehtoja ja merkitystä.

2. YLEISTÄ KULUTUSLUOTOISTA

2.1. Yleiskatsaus eri kulutusluottomuotoihin¹⁾

Luottokauppa on käteiskaupan vastakohta. Siinä syntyy velkasuhde kuluttajan ja myyjän tai rahoittajan välille: kuluttajalle myönnetään kokonaan tai osittain luottoa tavaran tai palvelun hinnan maksamista varten.

Kulutusluottojen eri rahoitusmuodoissa voidaan erottaa kaksi päälinjaa. Ensiksikin luottosuhteessa voi ainakin aluksi olla vain kaksi osapuolta, toisaalta kuluttaja ja toisaalta myyjä tai palveluksenantaja. Tällöinkin luottosuhteeseen saattaa liittyä myöhemmin rahoittaja, ulkopuolinen luotonantaja, jolloin myyjä tai palveluksenantaja saa tältä maksun, kun taas kuluttaja saa uuden vastapuolen, jolle hänen on vastaisuudessa suoritettava velkansa. Tällaista sopimusten diskonttausmenetelmää käytetään esim. osamaksukaupassa.

Toinen päälinja on se, että kulutusluottosuhteessa on jo alunperin kolme osapuolta. Myyjä tai palveluksenantaja saa välittömästi maksun hyödykkeen hinnasta ja kuluttaja maksaa saamansa luoton luotonantajalle. Tällainen järjestelmä on esim. luottokorttikaupassa.

Kulutusluotto voidaan antaa siten, että se liittyy tietyn, yksilöidyn hyödykkeen hankkimiseen (kertaluotto) taikka siten, että kuluttaja voi sopimuksen rajoissa käyttää luottoa jatkuvasti ja eri kohteisiin tai olla käyttämättä (tililuotto).

Suurelle yleisölle ehkä tutuin kulutusluottomuoto on osamaksukauppa (jota aiemmin kutsuttiin vähittäismaksukaupaksi). Osamaksukaupan tunnusmerkit ovat:

- 1) kyseessä on irtain esine,
- 2) kauppa perustuu sopimukseen,
- 3) esineen kauppahinta maksetaan erissä, joista ainakin yksi erääntyy esineen luovutuksen jälkeen ja
- 4) esineen luovutus on ehdollinen, siis pidätetään joko esineen omistus- tai takaisinotto-oikeus, kunnes koko kauppahinta on maksettu.

Jos yksikin näistä neljästä tunnusmerkistä puuttuu, kyseessä on joku muu (luotto)kaupan muoto kuin osamaksukauppa.

1) Tekstin kohtaan 2.1. on laatinut Teija Peltola elinkeinohallituksesta.

Kilpailu- ja muista syistä kuluttajille tarjotaan yhä enemmän kulutusluottoja, jotka eivät ole osamaksukauppaa. Usein ne erottaa osamaksukaupasta siitä, että myyjä saa maksun yhdessä erässä tai, että luovutus ei ole ehdollinen.

Monet kaupat harrastavat ns. tilikauppaa. Elintarvikkeiden myynnissä tämä on jo perinteisesti ollut mahdollista. Huonekaluliikkeet ja viihde-elektroniikkakauppiat tarjoavat myös luottotilejä (joihin saattaa liittyä myös tilikortti; kysymys ei kuitenkaan aina ole varsinaisesta luottokorttikaupasta). Tilikauppakin voi olla osamaksukauppaa, jos osamaksukaupan tunnusmerkit täyttyvät. Melko usein kyse on muusta luottokaupasta kuin osamaksukaupasta.

Yksi luottokaupan muoto on ns. lainakauppa, jossa luottoa annetaan ostajalle (puhutaan myös oston rahoituksesta). Myyjä saa tällöin koko kauppahinnan, joten kyse ei ole osamaksukaupasta. Myyjä on tällaisessa kaupassa usein aktiivisesti mukana järjestämässä ostajalle rahoitusta, esim. pankista.

Luottokorttikauppa on kulutusluottomuoto, joka muistuttaa osamaksukauppaa silloin kun velkaa lyhennetään erissä, mutta eroaa osamaksukaupasta siinä, että sopimukseen ei liitetä omistuksenpidätys- tai takaisinottoehtoa.

Kun luottokauppaa käydään osamaksukauppana, on muistettava, että osamaksukauppaa ohjataan muiden osamaksukauppasäännösten (osamaksukauppalaki 91/66 ja siihen liittyvä KTMP 513/73) lisäksi myös lähinnä talouspoliittisista syistä säädetyillä lailla luottoehdoista osamaksukaupassa (622/62) sekä siihen liittyvällä valtioneuvoston päätöksellä (977/78). Tiettyjen tavaroiden (kattaa useimmat uudet kodinkoneet, uudet televisiot yms. sekä uudet autot) osamaksukaupassa käsirahan tulee em. säädösten mukaan olla vähintään tietyn suuruinen ja luottoajan enintään tietyn pituinen.

Osamaksukauppa on - päinvastoin kuin muu luottokauppa - tarkoin laissa säänneltyä. Uusia luottokaupan muotoja onkin syntynyt paitsi kilpailusyistä myös tiukkojen osamaksusäännösten välttämiseksi. Jos nimittäin luottokauppaa ei voi katsoa osamaksukaupaksi, ei myöskään osamaksukauppalainsäädäntöä voi soveltaa.

Edellä esitetty koski luotolla rahoitettavaa kulutustavaroiden tai -palveluiden kauppaa (josta käytettiin nimeä luottokauppa - muistutettakoon, että luottokauppaa käyvät myös elinkeinonharjoittajat keskenään, mutta se jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle).

Kulutusluottoihin katsotaan kuuluviksi myös opintolainat eli luotto opiskelijan kulutus- ja muita (asunto-, opiskelu-) menoja varten sekä muut kulutuksen rahoittamista varten myönnettyt luotot (lähinnä pankkilainat). Kulutus- ja muusta leasingistä kerrotaan myöhemmin. Ei ole selvää, voidaanko kulutusleasing lukea kulutusluottomuotoihin, mutta yksi vaihtoehto - vaikkakin erittäin harvinainen - käteis- tai luottokaupalle se kuluttajan kannaltakin kuitenkin on.

2.2. Rahoituslaitosten ja valtion myöntämät kulutusluotot

Tilastokeskuksen julkaiseman luottokantatilaston¹⁾ ennakkotietojen mukaan oli kulutusluottoja vuoden 1984 lopussa 15,6 miljardia markkaa. Tämä summa jakautui luoton käyttötarkoituksen mukaan seuraavasti:

- kestokulutustavarat 6 414 miljoonaa markkaa
- opintolainat 5 526 miljoonaa markkaa
- muut kulutusluotot 3 715 miljoonaa markkaa

Kulutusluottoja myönsivät pääasiallisesti talletuspankit. Toiseksi suurin kulutusluottojen myöntäjäryhmä oli muut yksityiset ja muut julkiset rahoituslaitokset. Vähäisessä määrin ovat kulutusluottoja myöntäneet myös vakuutuslaitokset sekä opintolainoina valtio (Kuvio 1).

Kuviosta 2 voi havaita, että vuodesta 1975 ovat kestokulutushyödykkeiden hankintaan myönnetyt luotot kasvaneet voimakkaaimmin. Vuodesta 1975 vuoteen 1984 ovat kestokulutushyödykkeiden luotot lähes kuusinkertaistuneet. Samana aikana ovat muut kulutusluotot nelinkertaistuneet ja opintolainat kasvaneet kaksi ja puolikertaiseksi.

2.3. Pankkien kulutusluotot ja arvio niiden koroista

Talletuspankkien kulutusluotot jakautuivat luottokantatilaston ennakkotietojen mukaan vuonna 1984 seuraavasti:

	kanta v.-84 lopussa milj.mk	Keskimäärin v. -84 milj.mk
- Kestokulutustavarat	4 795	4 542
- Opintolainat	5 525	5 265
- Muut kulutusluotot	3 431	2 976

Pankkien varsinaisten kulutusluottojen korkotasosta ei ole olemassa tilastollista tietoa. Kulutusluottojen korot ovat jonkin verran keskimääräisiä korkoja korkeampia ja niiden keskikoron voidaan arvioida olleen 12 % vuonna 1984. Näin arvioiden olisi korkosumma talletuspankkien varsinaisista kulutusluotoista (ilman opintolainoja) noin 900 miljoonaa markkaa.

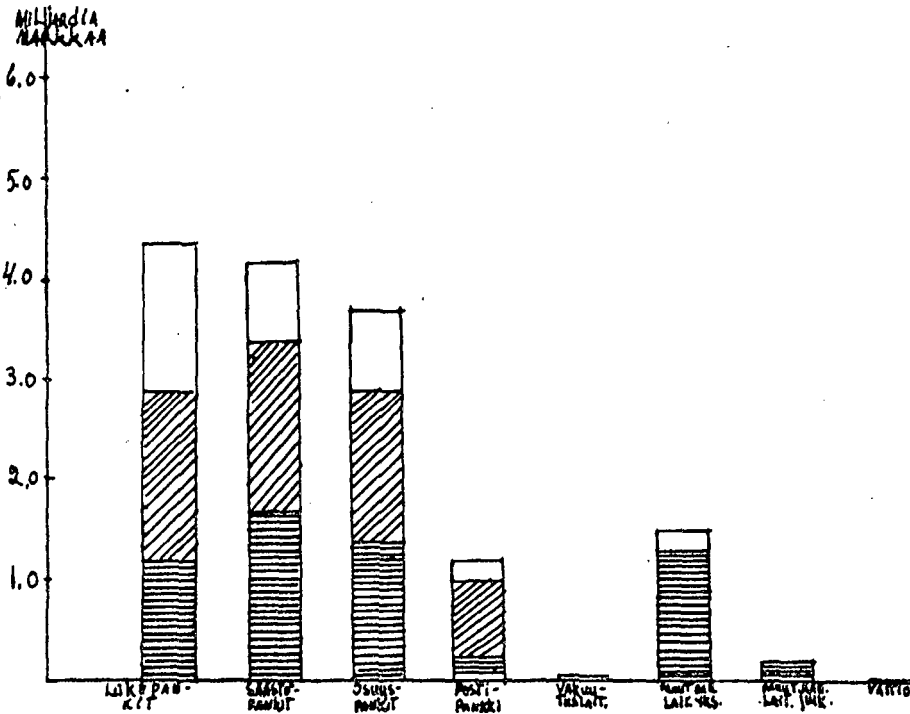
Opintolainojen korko oli vuonna 1984 9,25 % (4,25 % niiltä osin kuin valtio maksoi korkotukea). Valtion opintotukikeskuksesta saadun tiedon mukaan oli vuonna 1984 valtion korkotukea saavien opintolainojen osuus keskimäärin 3 372 miljoonaa markkaa (ja siis korkeampikorkoisten lainojen osuus 1 893 miljoonaa markkaa). Kaikkiaan voidaan arvioida, että opintolainojen korkosumma nousi vuoden 1984 aikana noin 320 miljoonaan markkaan.

1) Luottokantatilasto 31.12.1984, ennakkotietoja, RT 1985:18

KUVIO 1

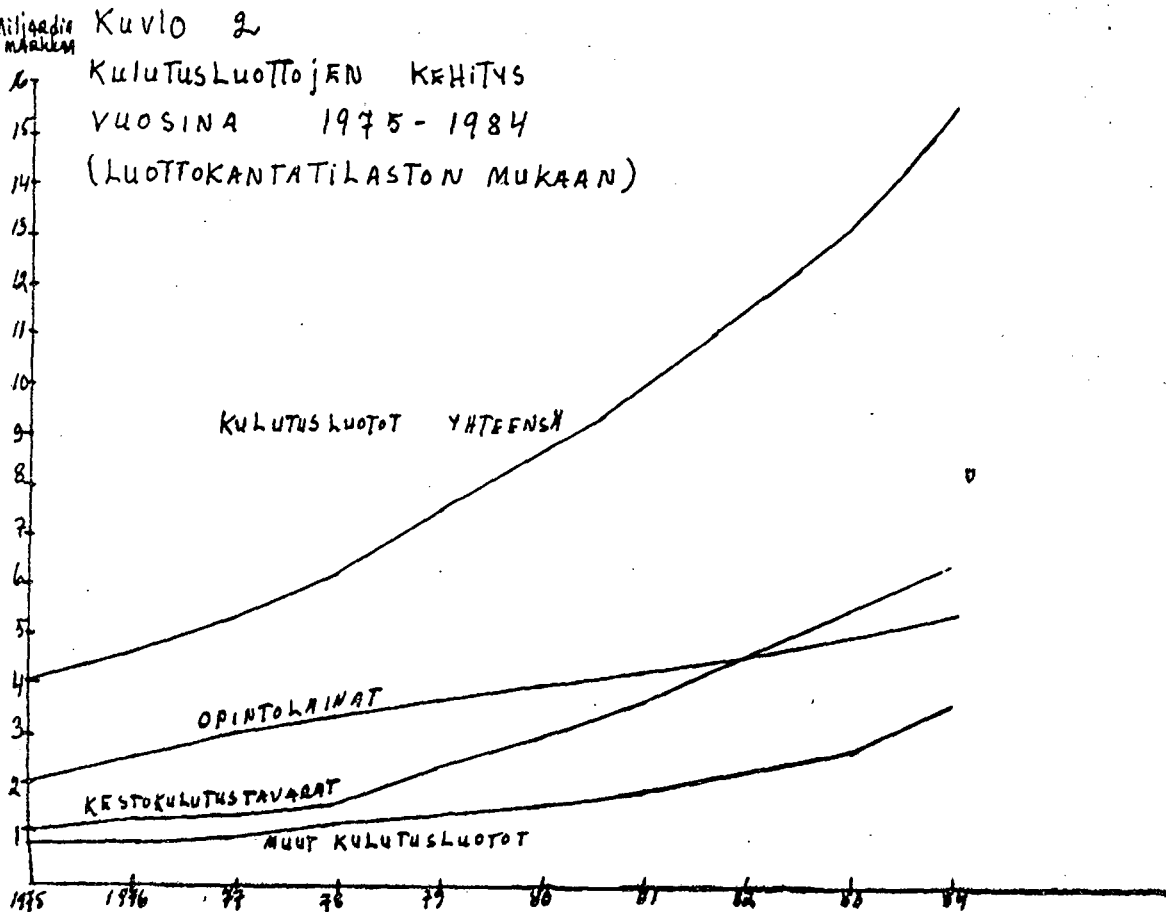
KULUTUSLUOTOT LUOTONANTAJARYHMITTÄIN 31.12.1984
(LUOTTOKANTATILASTON ENNAKKOTIETOJEN MUKAAN)

KESTOKULUTUSTAVARAT
 OPINTOLAINAT
 MUUT KULUTUSLUOTOT

KUVIO 2

KULUTUSLUOTTOJEN KEHITYS
VUOSINA 1975-1984
(LUOTTOKANTATILASTON MUKAAN)

2.4. Osamaksuluotot ja arvio niiden koroista

Luottokantatilaston mukaan vuoden 1984 lopussa yksityisillä ja julkisilla rahoitusyhtiöillä oli yhteensä kestokulutustavaroiden hankintaan myönnettyjä luottoja 1 604 miljoonaa markkaa. Nämä olivat osamaksukaupan luottoja.

Osamaksukaupan rahoitustilaston¹⁾ mukaan olivat vuoden 1984 lopussa muiden kestävien hyödykkeiden luotot 370 miljoonaa markkaa. Tästä yli jäävä osuus, 1 234 miljoonaa markkaa, on ollut pääasiallisesti henkilöautojen, mutta myös asuntovaunujen, hirsimökkien jne. osamaksuluottoja.

Luottokantatilasto ja osamaksukaupan rahoitustilasto kertovat vain rahoitusyhtiöiden luottottamasta osamaksukaupasta. Tilastokeskuksen vuoden 1981 kotitaloustiedustelun²⁾ pohjalta voidaan laskea arvioita koko osamaksukaupan laajuudesta. Kotitaloustiedustelun mukaan ovat kotitaloudet vuoden 1981 aikana tehneet yhteensä 2 856 miljoonalla markalla hankintoja, joissa maksutapana on ollut osamaksu. Kuluttajahintaindeksillä kertomalla saadaan tämä summa vuoden 1984 rahassa 3 630 miljoonaksi markaksi. Korvoja ovat kotitaloudet maksaneet osamaksuluotoistaan kotitaloustiedustelun mukaan v. 1981 aikana 482 miljoonaa markkaa, eli kuluttajahintaindeksillä kertoen vuonna 1984 613 miljoonaa markkaa. Osamaksukaupan korko on vähennettävissä verotuksessa, mikäli korko on osamaksusopimuksessa sovittu erikseen ja laskettu kulloinkin maksamatta olevan pääoman, sovitun korkoprosentin ja ajan kulumisen mukaan. Ilmeisesti käytännöllisesti katsoen kaikki rahoitusyhtiöiden rahoittamat osamaksusopimukset laaditaan niin, että korko on verotuksessa vähennyskelpoinen. Sen sijaan kaupan itsensä rahoittamissa osamaksusopimuksissa käytäntö on varsin kirjavaa.

1) Osamaksukaupan rahoitustilasto, RT 1985:10

- Skop-rahoitus on ilmoittanut vuosikertomuksessaan luottotaneensa kulutusta vuodesta 1983 alkaen myöskin myyntirahoituksen nimellä ja ilmeisesti myös muut rahoitusyhtiöt ovat myyntirahoitusta käyttäneet. Myyntirahoitusta on käytetty autokaupan, venekaupan sekä lomamökkipakettien ja rakennustarvikkeiden rahoittamiseen. Myyntirahoitus eroaa osamaksukaupasta sikäli, että omistusoikeus siinä siirtyy välittömästi ostajalle. Tiedot myyntirahoituksesta sisältyvät osamaksukaupan rahoitustilaston lukuihin.

2) Kotitaloustiedustelu 1981, tilastollisia tiedonantoja nro 71 osa 1 liite 2.

2.5. Kulutusluottojen korot verotuksessa

Verohallituksen mukaan on vuonna 1983 toimitetussa verotuksessa hyväksytty luonnollisille henkilöille verovähennyksinä "muuta korkomenoja" 1 144 miljoonaa markkaa. Vuonna 1984 voidaan "muuta korkomenoja" arvioida olleen 1 400 miljoonaa markkaa.¹⁾ Näihin muihin korkomenoihin sisältyivät mm. edellä mainituista luotoista tehdyt korkovähennykset. Kaikki kulutusluottojen luotonsaajat eivät toki ole verotuksessa voineet vähentää maksamiaan korkoja.

2.6. Eri luottomuotojen suosio mielipidetiedustelussa

Taloustutkimus Oy teki kesällä 1984 Osuuspankkien Keskusliiton toimeksiannosta tutkimuksen siitä, mitä maksutapoja pidetään parhaina. Tutkimuksessa kysyttiin otoshenkilöiltä mitä maksutapaa he ovat viimeksi käyttäneet 300 - 1 000 markan ostoksessa ja toisaalta mitä maksutapaa he käyttäisivät, mikäli tekisivät 2 000 - 3 000 markan ostoksen.

Vastauksena saatiin seuraava jakautuma:

	Viimeksi käytetty maksutapa 300 - 1 000 mk:n ostoksessa	Maksutapa, jota käyttäisi 2 000 - 3 000 mk:n ostoksessa
Käteinen raha	67	44
Pankkilaina	1	4
Shekki	8	7
Pankkikortti	4	4
Luottokortti (=yleisluottokortti)	4	5
Tilikortti (=erityisluottokortti)	4	4
Osamaksu	9	25
Muu tapa/ei osannut sanoa	4	8
Yhteensä	100	100

Tulos kuvaa lähinnä sitä, että käytännön maksutilanteissa pienehköjen kestokulutustavaroiden hankinnassa osamaksukauppa asetetaan esim. pankkilainan edelle, ilmeisesti helpomman saatavuuden ansiosta. Samoin osamaksukauppa on asetettu luottokorttien edelle. Tässä suhteessa mielipideilmasto voi kyllä hyvinkin nopeasti muuttua, sillä uudet, luotolliset luottokortit ovat aloittaneet tulonsa markkinoille tosimelessä vasta vuoden 1984 lopulla.

1) Vuonna 1983 olivat "muut korkomenot" kasvaneet edellisestä vuodesta 22 %. Arvio perustuu oletukseen, että kasvu on jatkunut yhtä suurena.

3. LUOTTOKORTTILUOTOT

3.1. Yleiskatsaus

Luottokortteja on erilaisia. Erityisluottokortiksi sanotaan korttia, joka oikeuttaa tekemään luottokorttiostoja myyjän omassa tai tämän yritysryhmän liikkeissä. Näitä ovat kaupan omat luottokortit (Stockmann, Pukeva, Kestilä jne.). Öljy-yhtiöiden kortit (Esso, Shell jne.) voitaneen myös lukea tähän erityisluottokorttiryhmään.

Yleisluottokortin haltija on tehnyt sopimuksen ns. luottokorttiyhteisön kanssa, ja hänellä on oikeus tehdä luotto-ostoja kaikissa mainitun yhteisön jäsenliikkeissä, so. liikkeissä, jotka vastaanottavat ko. yleisluottokorttimaksuja ja jotka joutuvat tästä itse maksamaan provisiota luottokorttiyhteisölle (esim. Visa, OK, Eurocard).

Omistusoikeus luottokortilla ostettuun tavarahan siirtyy heti tavaran luovutuksen yhteydessä ostajalle.

Luottokorttikaupalla pyritään kuluttajan kannalta laskutuksen keskittämiseen ja asioimisen helpottamiseen. Se on kaupalle, rahoitusyhtiöille ja pankeille varteenotettava kilpailukeino. Käyttäjältään luottokortti vaatii huolellisuutta: jos vieras saa kortin käsiinsä ja käyttää sitä luvattomasti, kortin haltija joutuu maksamaan nämä ostokset. Luottokortin haltijan vastuuta ehdotetaan rajoitettavaksi kulutusluottolainsäädäntöä uudistettaessa.

Luottokaupassa suunta näyttää olevan, että perinteinen osamak-sukauppa joutuu antamaan yhä enemmän sijaa luottokorteille.

3.2. Luottokortit ja maksukortit

Luottokorttiyhteisötoimikunta julkaisi mietinnön luottokorteista tammikuussa 1985²⁾. Toimikunta on jakanut luottokortit varsinaisiin luottokortteihin ja maksukortteihin.

Maksukortteja ovat kortit, joissa maksuaikaa on keskimäärin 45 päivää ja korkeintaan kaksi kuukautta. Tätä pidemmän maksuajan myöntävät kortit ovat luottokortteja.

Tässä selvityksessä on rajoitettu selvittämään yksinomaan luottokorttien, siis yli kahden kuukauden luoton myöntävien korttien, käytön laajuutta ja ehtoja. Tässä selvityksessä termiä "luottokortti" myöskin käytetään tarkoittamaan vain kyselyn piiriin kuuluneita yli kahden kuukauden luoton myöntäviä luottokortteja. Raja luottokorttien ja maksukorttien välillä on tosin jossain määrin häilyvä, sillä on luottokortteja, joissa muodollisesti myönnetään pitkiäkin maksuaikoja, mutta joita asiakkaat käyttävät lähinnä maksukorttien tapaan.

1) Tekstin kohtaan 3.1. on laatinut Teija Peltola elinkeinohallituksesta.

2) Komiteanmietintö 1985:6

Tutkimuksen rajoittaminen nimenomaan luottokortteihin johtuu siitä, että juuri tällä alueella muutos on vuoden 1984 aikana ollut voimakkainta. Maksukortteja on jo aikaisemminkin ollut runsaasti liikkeellä, mutta vaikka mm. useilla kaupan ketjuilla jo pitkään on ollut joidenkin kuukausien maksuaikoja kortteissaan, siirryttiin nimenomaan vuonna 1984 aikaan, jolloin maksuajat huomattavasti pitenivät vanhoissa luottokorteissa ja jolloin perustettiin uusia luottokortteja, joissa maksuaika nousee aina kahteen vuoteen.

Taulukossa 1 on esitetty arvioita maassamme vuoden 1984 vaihteessa liikkeellä olleiden luotto- ja maksukorttien määrästä, ostajien velasta ja myynnistä vuoden 1984 aikana.

Taulukko 1. Liikkeellä olevien luotto- ja maksukorttien lukumäärä 31.12.1984. Myynti luotto- ja maksukorteilla vuoden 1984 aikana sekä luotto- ja maksukorttien luottokanta 31.12.1984.

	Yleis- luottokortit	Erityis- luottokortit	Yhteensä
Luotto- ja maksukorttien lukumäärä 31.12.84 yhteensä ¹⁾	315 000	900 000	1 215 000
Luottokorttien lukumäärä 31.12.84 ²⁾	130 000	440 000	570 000
Maksukorttien lukumäärä 31.12.84	185 000	460 000	645 000
Myynti luotto- ja maksukorteilla ¹⁾	2 000 mmk	3 800 mmk	5 800 mmk
Myynti luottokorteilla v.-84 ²⁾	300 mmk	900 mmk	1 200 mmk
Myynti maksukorteilla v.-84	1 700 mmk	2 900 mmk	4 600 mmk
Luotto- ja maksukorttien luottokanta 31.12.84 ¹⁾ ...	360 mmk	555 mmk	915 mmk
Luottokorttien luottokanta 31.12.84 ²⁾	200 mmk	385 mmk	585 mmk
Maksukorttien luottokanta 31.12.84	160 mmk	170 mmk	330 mmk

1) Kaupan keskusvaliokunnan selvitys, ks. luottokorttiyhteisötoimikunnan mietintö 1985:6

2) Tilastokeskuksen luottokorttiselvitys

Luottokorttiyhteisötoimikunta on arvioinut luotto- ja maksukorttien määräksi v. 1984 lopussa 1 215 000 korttia. Tilastokeskuksen tutkimuksessa "saatiin kiinni" 570 000 luottokorttia. Näiden lukujen erotuksena voitaisiin päätellä liikkeellä olleen vuoden vaihteessa puhtaita maksukortteja 645 000 kappaletta. Johtopäätösten tekoa kuitenkin mutkistaa se, että arvion mukaan tilastokeskuksen kyselystä puuttui liikkeellä olevia luottokortteja kappalemäärältään n. 150 000, joten luotollisten luottokorttien todellinen määrä olisi noin 720 000 korttia. Samoin tietysti myynti luottokorteilla ja luottokorttien luottokanta ovat vastaavasti suurempia kuin taulukossa on ilmoitettu. Toisaalta myös luottokorttiyhteisötoimikunta ilmoittaa, että heidän lukunsa edustavat minimiarvoja, koska laskelmasta puuttuu useita pienehköjä luotto- ja maksukortteja.

Taulukon 1 tiedot kuvaavat kuitenkin luotto- ja maksukorttien samoin kuin yleis- ja erityisluottokorttien keskinäisiä suhteita ja taulukosta voi päätellä, että luottokortteja ja maksukortteja on lukumääräisesti liikkeellä jota kuinkin yhtä paljon, mutta verrattaessa korteilla suoritettujen ostosten määrää maksukorttien merkitys on selvästi suurempi.

3.3. Luottokorttitiedustelu

3.3.1. Yleistä

Luottokorttien merkityksen selvittämiseksi tilastokeskus lähetti 14.2.85 lomakekyselyn 29 luottokorttiyhteisölle. Näistä vastaukset saatiin huhtikuun loppuun mennessä seuraavilta 26:lta luottokorttiyhteisöltä: Kansallisrahoitus (Käyttöluotto, Maxer, Matkaluotto), Suomen Tililuotto Oy, SKOP-Rahoitus, OP-Kortti Oy, E-Tilipalvelu, Kuusinen, Musta Pörssi, Perheluotto, Pukeva, Seppälä, Stockmann, Asko, Tekniseteli, Tjäreborg, Oy Aurinkomatkat, Oy Finnmatkat, Vendito, Lorella, Kestilä, Naisen Maailma, Finnoil, Polarinvest, Tililuotto, Sokos-Kuopio, tavaratalo Wiklund, City Sokos (Vaasa).

Tässä selvityksessä oli tarkoituksena ryhmitellä annetut vastaukset erikseen yleisluottokorttien ja erityisluottokorttien osalta, mutta suunniteltua erittelyä ei voitu tehdä, sillä yleisluottokorttien osalta yhdellä yhteisöllä oli niin suuri osuus koko toiminnasta, että tilastojen salassapitovelvoitteet estivät tietojen tarkemman erittelyn. Tämän takia tehtiin päätös eritellä taulukossa luottokortit maksimiluottoajan mukaan siten, että omana ryhmänään ovat lyhyen, korkeintaan kuuden kuukauden luottoajan mahdollistavat kortit ja omana ryhmänään pitemmän luottoajan mahdollistavat kortit. Tämän lisäksi on tekstissä pyritty jossain määrin kuvailemaan yleis- ja erityisluottokorttien suhteita niiltä osin kuin se on katsottu mahdolliseksi salassapitomääräyksiä rikkomatta.

Liitteessä 1 on esitetty luottokorttikohteisesti tietoja eri luottokorttien käytön ehdoista.

3.3.2. Luottokorttitiedustelun tulokset

Taulukossa 2 on esitetty luottokorttikyselystä saadut tulokset. Taulukossa luottokorttiyhteisöt on ryhmitelty luottokortin maksimiluottojan mukaisesti siten, että korkeintaan kuuden kuukauden luottoa myöntävät luottokortit ovat omana ryhmään¹⁾). Luottoajan pituuden mukainen ryhmittely poikkeaa hiukan niistä tiedoista, joita luottokorttikohtaisista luottoajoista on esitetty liitteessä 1. Tämä johtuu siitä, että taulukossa kortit on ryhmitelty niiden vuoden 1984 lopussa olleen maksimiluottoajan mukaan, kun taas liitteen 1 tiedot on pyritty keräämään siten, että ne kuvaavat mahdollisimman tuoretta tilannetta. Joidenkin luottokorttien kohdalla maksimiluottoaika on ehtinyt vuoden 1984 lopusta muuttua.

Kysytyjen luottokorttien asiakkaiden velka oli vuoden 1984 lopussa 583 miljoonaa markkaa. Velkasummasta 198 miljoonaa markkaa eli 34 prosenttia oli alle kuuden kuukauden luottokorttien velkaa. Vielä maaliskuussa -84 luottokorttien velkasumma oli ollut 333 miljoonaa markkaa, joten kolmen neljännesvuoden aikana velkasumma kasvoi 75 prosenttia. Ostajien velka kasvoi nopeimmin pitkäaikaista luottoa myöntävissä luottokorteissa.

Asiakkaiden luottolimiitti oli joulukuun lopussa 1 632 miljoonaa markkaa. Asiakkaiden luottolimiittiin sisältyy melko paljon arvioita, sillä luottokorttiyhteisöt eivät ilmoituksensa mukaan olleet juuri seuranneet limiittien kehitystä. Lisäksi varsinkin monet erityisluottokorttiyhteisöt ilmoittivat puhelimesta, että asiakkaat voivat käytännössä helposti nostaa limiittinsä yli jo sovitetun rajan.

Asiakkailta perittiin vuoden 1984 aikana tilinavausmaksuja 1,7 miljoonaa markkaa, laskutuspalkkioita 5,6 miljoonaa markkaa ja korkomaksuja 53,5 miljoonaa markkaa. Korkomaksuihin sisältyivät myös tavanomaiset viivästyskorot. Luottokorttitilien ehdoissa korkomaksut kulkevat usein tilinhoitomaksun nimellä. Siitä riippumatta, nimitetäänkö niitä koroksi vai tilinhoitomaksuksi, ne ovat verotuksessa vähennyskelpoisia, mikäli ne ovat prosentuaalisia maksuja. Useat luottokorttiyhteisöt ovat kuitenkin siirtymässä tilihoitomaksusta koron nimen käyttämiseen, jotta vähennysoikeus verotuksessa olisi asiakkaille selvä.

Verrattaessa laskutuspalkkioiden summaa laskutuspalkkioiden lukumäärään, saadaan keskimääräiseksi laskutuspalkkioksi lyhyillä luottokorteilla 3,90 mk ja pitkän luoton korteilla 6,46 mk. Toisilla pitkän luoton korteilla (lähinnä yleisluottokorteilla) on periaatteessa mahdollista soveltaa kahta eri laskutusmaksua siitä riippuen, käytetäänkö automaattista laskutuspalvelua vai ei. Ilmeisesti vuoden 1984 aikana oli vielä vallitsevaa ei-automattisen laskutuksen käyttö. Tosin tässä keskimääräisiä lukuja sekoittaa se, että luottokorttiyhteisöt ovat ilmoittaneet (yleensä 10 mk:n) viivästysmaksuja laskutusmaksujen mukana.

1) Ryhmään "Korkeintaan 6 kk luottoa myöntävät" laskettiin seuraavat luottokortit: Vendito, Kestilä, Lorella, Pukeva, Finnoil, Naisen Maailma, Stockmann, Sokos-Kuopio, tavaratalo Wiklund ja City-Sokos.

Uusien tilien avaamisen yhteydessä maksettiin vuonna 1984 tilinavausmaksuja 55 290 kappaletta. Keskimääräinen tilinavausmaksu oli 30 mk.

Luottokorttiyhteisöjen ilmoituksen mukaan ei yksikään niistä perinyt vuoden 1984 aikana kiinteitä vuosimaksuja.

Luottokorttiyhteisöt perivät myyjiltä provisiota vuoden aikana 9,8 miljoonaa markkaa, mikä oli vain 0,8 prosenttia luototetun myynnin määrästä. Useimpiin luottokortteihin ei liity lainkaan myyjiltä perittävää provisiota.

Luottokorttiyhteisöjen ilmoituksen mukaan oli luottotappioiden määrä vuoden 1984 aikana 2,4 miljoonaa markkaa eli vajaa kaksi prosenttia luototetun myynnin määrästä. Viimeisen neljänneksen aikana luottotappioita ilmoitettiin vain 0,4 miljoonaa markkaa eli 0,09 prosenttia liikevaihdosta. Suhteellinen pudotus johtuu lähinnä siitä, että kaikki luottokorttiyhteisöt eivät ole kyenneet kohdistamaan luottotappioitaan vuosineljänneksittäin.

Varsinaisia perintätapauksia luottokorttiyhteisöt ilmoittivat olleen vuoden aikana noin 9 000 ja viimeisen neljänneksen aikana runsaat 2 000. Näistä koitui perintäkuluja 1,5 miljoonaa markkaa (0,3 miljoonaa markkaa IV neljänneksellä).

Luottokorttiasiakkaat olivat valtaosin tavallisia yksityishenkilöitä. Vuoden vaihteessa oli yksityishenkilöillä luottokorttivelkaa 580 miljoonaa markkaa ja yrityksillä vain runsaat kolme miljoonaa markkaa.

Verrattaessa asiakkaiden maksamia maksuja (tilinavausmaksut, korot, laskutusmaksut yms.) keskimääräiseen ostajien velkaan, saadaan asiakkaiden maksamaksi keskimääräiseksi koroksi vuoden aikana 13,8 prosenttia ja vuoden viimeisen neljänneksen aikana 16,0 prosenttia. Pitkäaikaista luottoa myöntävissä korteissa keskikorko oli huomattavasti suurempi kuin korkeintaan kuuden kuukauden korteissa. Keskimääräinen korko vaihtelee voimakkaasti eri luottokorteissa, kuten jo nimellisistä koroista (liite 1) voi todeta. Korkeimmat luottokorttikohtaiset keskikorot nousevat noin kolmeen kymmeneen prosenttiin kun taas muutamien luottokorttien osalta ei varsinaisia korkoja kerätty lainkaan, ainoastaan laskutusmaksuja. Keskikorko oli vuoden viimeisellä neljänneksellä korkeampi kuin koko vuoden 1984 ajalta lasketuna. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että uudet, korkeakorkoiset, pitkäaikaiset yleislottokortit astuivat pääasiallisesti kuvaan vasta vuoden 1984 loppupuolella, mutta myös siitä, että erityisluottokorteista monet korottivat luottokorkoja vuoden 1984 aikana.

Korkeintaan kuuden kuukauden luoton luottokorteissa asiakkaan maksama keskimääräinen korko oli vuonna 1984 vain 6,46 prosenttia. Matala korko selittyy sillä, että näissä lyhyen luoton korteissa jo nimelliskorko on matalampi, mutta myös sillä, että näitä kortteja käytetään hyvin paljon maksukorttien tapaan. Mikäli kortin ehdoissa ostokuukausi on koroton, on luotto maksukortin tapaan käytettynä kokonaan koroton.

LUOTTOJEN MAKSIMIPITUUS

LUOTTOJEN MAKSIMIPITUUS

Korkeintaan Yli 6 kk YHTEENSÄ
6 kk

Korkeintaan Yli 6 kk YHTEENSÄ
6 kk

ASIAKKAILTA PERITYT KOROT JA
MUUT LUOTTOSUHTEESTA JOHTUVAT
MAKSUT V. 1984, 1000 mk

LUOTTOKORTTIEN LUKUMÄÄRÄ
31.12.1984

280802 288500 569302

OSTAJIEN VELAN KOKONAISMÄÄRÄ
KUUN LOPUSSA, 1000 mk

Tilinavausmaksut	8	1660	1668
Laskutuspallokiot	1687	3866	5553
Korkomaksut	8090	45452	53542
Muut luottosuhteesta johtuvat maksut	134	8	142
YHTEENSÄ	9919	50985	60904

ASIAKKAILTA PERITYT KOROT JA
MUUT LUOTTOSUHTEESTA JOHTUVAT
MAKSUT V. 1984 (4. NELJÄNNESSÄ),
1000 mk

Maaliskuu	127174	205474	332648
Kesäkuu	140068	248900	388968
Syyskuu	148611	310863	459474
Joulukuu	198325	384688	583013

Keskiarvo, koko vuosi 153545 287481 441026
Keskiarvo, 4. neljännes 173468 347776 521244

ASIAKKAIDEN LUOTTOLIMIITTI
KUUN LOPUSSA, 1000 mk

Tilinavausmaksut	0	643	643
Laskutuspallokiot	507	1609	2116
Korkomaksut	2283	15787	18070
Muut luottosuhteesta johtuvat maksut	40	3	43
YHTEENSÄ	2830	18041	20871

Maaliskuu	370895	1172430	987250
Kesäkuu	456063	1346232	1193421
Syyskuu	492464	1579562	1366160
Joulukuu	535725	2403668	1632060

OSTAJIEN VELAN JAKAUTUMINEN
LUOTONSAAJARYHMITÄIN, 1000 mk

ASIAKKAILTA PERITYT KOROT JA
MUUT LUOTTOSUHTEESTA JOHTUVAT
MAKSUT V. 1984 (LUKUMÄÄRÄ)

Kuluttajat	195829	383717	579546
Elinkeinonharjoittajat ja yritykset	2495	971	3466

Tilinavausmaksut	267	55023	55290
Laskutuspallokiot	431870	597599	1029469

ASIAKKAAN MAKSAMA KORKO, %			
Vuosi 1984	6.46	17.74	13.81
4. neljännes v.1984	6.53	20.75	16.02

ASIAKKAILTA PERITYT KOROT JA
MUUT LUOTTOSUHTEESTA JOHTUVAT
MAKSUT V. 1984 (LUKUMÄÄRÄ)
4. NELJÄNNESSÄ

LUOTTOYHTIÖN SAAMA KORKO, %			
Vuosi 1984	9.35	19.59	16.03
4. neljännes v.1984	9.43	22.41	18.09

Tilinavausmaksut	0	21297	21297
Laskutuspallokiot	127570	254283	381853

LUOTTOTAPPIOIDEN OSUUS LIIKEVAIHDOSTA, %			
Vuosi 1984	0.13	0.26	0.20
4. neljännes v.1984	0.06	0.11	0.09

MYYJILTÄ PERITYT PROVISIONMAKSUT, 1000 mk			
Vuosi 1984	4443	5334	9777
4. neljännes v. 1984	1261	1444	2705

MYYJILTÄ PERITYN PROVISION OSUUS LIIKEVAIHDOSTA, %			
Vuosi 1984	0.74	0.83	0.79
4. neljännes v.1984	0.62	0.73	0.67

LUOTTOKORTTIEN KAUTTA LUOTTO- TETUN MYYNNIN KOKONAISMÄÄRÄ, 1000 mk			
Vuosi 1984	602683	638990	1241673
4. neljännes v. 1984	203626	198035	401661

PERINTÄTAPAUSTEN LUKUMÄÄRÄN SUHDE LUOTTOKORTTIEN MÄÄRÄÄN, %			
Vuosi 1984	1.46	1.74	1.60
4. neljännes v.1984	0.24	0.54	0.39

KIRJANPIDOLLISET LUOTTOTAPPIOT, 1000 mk			
Vuosi 1984	757	1687	2444
4. neljännes v. 1984	126	227	353

PERINTÄKULUJEN SUHDE LIIKE- VAIHTOON, %			
Vuosi 1984	0.15	0.09	0.12
4. neljännes v.1984	0.03	0.11	0.07

PERINTÄTAPAUSTEN LUKUMÄÄRÄ			
Vuosi 1984	4087	5032	9119
4. neljännes v. 1984	680	1548	2228

LAINAN KIERTOAIKA, KUUKAUSINA			
Vuosi 1984	3.1	5.4	4.3
4. neljännes v.1984	2.6	5.3	3.9

PERINTÄKULUT, 1000 mk			
Vuosi 1984	931	594	1525
4. neljännes v. 1984	65	208	273

OSTAJIEN VELKA KESKIMÄÄRIN, mk 706 1333 1024

LIIKEVAIHTO PER OSTAJA, mk 2146 2215 2181

Luottoyhtiön saama korko nousi jonkin verran asiakkaan maksamaa korkoa suuremmaksi. Luottoyhtiön saamaan korkoon on laskettu asiakkaan maksamien erien lisäksi myyjien maksamat provisiot.

Lainojen keskimääräinen kiertoaika oli vuoden 1984 aikana noin neljä kuukautta ja ostajien velka vuoden vaihteessa keskimäärin 1 024 markkaa. Lyhyen maksuajan tarjoavissa korteissa ostajien velka oli keskimääräistä pienempi, vain 706 markkaa luottokorttiasiakasta kohden.

Liikevaihto yhtä luottokorttia kohden oli keskimäärin 2 181 markkaa ja tässä suhteessa jako oli hyvin tasainen sekä alle että yli kuuden kuukauden korttien välillä.

3.3.3. Yleisluottokortit

Rahoitusyhtiöiden ja luottokorttiyhtiöiden luotolliset yleisluottokortit astuivat pääasiallisesti kuvaan vuoden 1984 aikana.

Kansallisrahoitus perusti vuoden 1984 vaihteessa Matkaluoton ja Käyttöluoton. Suomen Erikoisliikkeet myi keväällä 1984 Maxer-luottokorttisaatavansa Kanralle.

HOP, STS, PSP ja SYP perustivat syksyllä -84 yhteiseksi luottokorttiyhtiökseen Suomen Tililuotto Oy:n, joka perusti luotollisen OK-Kortin. Suomen Tililuottoon liittyi myöhemmin mukaan Ålandsbanken.

SKOP-Rahoitus perusti Aktiivirahan.

Osuuspankkiryhmä perusti oman luottokorttiyhtiönsä, OP-Kortti Oy:n, joka toi vuoden lopulla markkinoille Kultakortin.

Näiden yleisluottokorttien nimelliset ehdot ovat sangen yhteneväiset. Kaikissa on korko 1,75 % kuukaudessa, useimmilla on 50 markan tilinavausmaksu ja laina-aika enintään kaksi vuotta. Kuukausittainen maksu määräytyy joko kuun alun saldon, luottolimitin tai suurimman käytetyn luoton mukaan.

Luottokorttiyhteisötoimikunta on kuvannut yleisluottoyhteisöä seuraavasti: "Sen liiketoiminnan tuotot koostuvat korko-, liittymis- ja tilinhoitomaksuista luottokortin haltijoilta sekä mahdollisista laskutuspalkkioista ketjun jäseniltä. Yhteisön kulut taas ovat pääasiallisesti korkokuluja. Näin ollen korkokate on tärkein erä sen kannattavuutta arvioitaessa." Korkokatteen merkitys näkyikin yleisluottokorttien korkeassa nimelliskorossa. Varsin yleisen arvion mukaan yleisluottokorttien voimakas kasvu v. 1984 aikana on johtunut nimenomaan pankkien tarpeesta saada työnnetyksi jonnekin paisunut, korkeakorkoinen markkinaraha.

Edellä mainittujen yleisluottokorttien lisäksi yleisluottokorttiyhteisöihin lasketaan Vendito, joka tarjoaa luottokortteja TVK:laisen ammattiyhdistysliikkeen jäsenille. Vendito myöntää yli 1 000 markan ostoksille korkeintaan 12 kuukauden luottoa, mutta muuten Vendito toimii maksukorttina. Vendito poikkeaa perusluonteeltaan muista yleisluottokorteista sikäli, että sen toimintaideana voisi pikemminkin luonnehtia olevan jäsenen tarjoaminen rajoitetulle jäsenkunnalle. Venditon tarjoama luotto on asiakkaille korotonta ja Vendito kerää tulot toimintaansa varten myyjiltä perityin provisioin.

Yleisluottokortteja oli vuoden vaihteessa liikkeellä 127 000 kappaletta, joista Venditon kortteja oli 49 500. Ostajien velka oli yleisluottokorteilla vuoden -84 lopussa 200 miljoonaa markkaa. Lukuun sisältyy Vendito-luottokorttivelkaa vajaa 23 miljoonaa markkaa.

3.3.4. Erityisluottokortit

Luottokorttiyhteisötoimikunnan mietinnön mukaan "Erityisluottokorttitoimintaa harjoittavan yhteisön luottokortilla tapahtuvaa myyntiä ei voida yhteisön tilinpäätösasiakirjoissa erottaa helposti sen muusta tavaran mynnistä tai palvelusten tarjonnasta. Erityisluottokorttitoimintaa harjoittavan yhteisön saamat korkotulot tai mahdolliset muut palkkiot luottokortin avulla tapahtuvasta mynnistä ovat yleensä vähäinen osa yrityksen liikevaihdosta tai katetuotosta." Erityisluottokortteja voidaan kuvata yritysten myyntitoimintaa tukemaan perustetuiksi luottokorteiksi. Ne ovat yksittäisen kaupan tai kaupan ryhmittymän asiakaskunnalleen myöntämiä luottokortteja, joiden ensisijaisena tarkoituksena on myynnin edistäminen. Luottokorttiyhteisökomitea jaottelee erityisluottokortit joko yhden yhteisön luottokortteihin tai yhdistettyihin erityisluottokortteihin. Yhdistetyllä erityisluottokortilla voi ostaa luotolla useammasta keskenään sopimuksen tehneestä kaupan yrityksestä.

Kaupassa, erityisesti tavarataloissa, on luottomyyntiä harjoitettu jo melko pitkään. Selvää laajenemista on erityisluottokorttienkin käytössä ja käyttäjätoimialoissa tapahtunut viime vuosina.

Tilastokeskuksen kysely lähetettiin 24 erityisluottokorttiyhteisölle, joista vastaus saatiin kaikkiaan 21 luottokorttiyhteisöltä. Tiedustelulomakkeilla pyydettiin mainitsemaan kunkin luottokortin luottotoiminnan pääasialliset alat (1-3 alaa). Vastauksena saatiin seuraava jakautuma:

Viihde-elektroniikka	5	luottokorttiyhteisöä
Kodinkoneet	3	"
Huonekalukauppa	1	"
Päivittäistavarat	1	"
Tavaratalot	6	"
Tekstiili	7	"
Bensiini	2	"
Matkat	4	"
Muu	4	"

Erityisluottokorteista kolme tarjosi korotonta luottoa. Korollisten erityisluottokorttien korko vaihteli 1,25:stä 1,75 prosenttiin kuukaudessa. Noin kolmanneksella korteista (verrattaessa ostajien velkaa 31.12.84) oli korko 1,75 % eli sama kuin yleisluottokorteissa. Erona kuitenkin on, että erityisluottokorteissa on ostokuukausi usein koroton. Näin ollen luoton keskikorko jää matalammaksi. Joidenkin erityisluottokorttien osalta saattaa yritys myöntää esim. henkilökunnalleen korottomia luottoja tai vapauttaa henkilökunnan tilinavausmaksuista tms., mikä osaltaan alentaa erityisluottokorttien keskikorkoa.

Verrattaessa erityisluottokorttien kustannuksia keskimääräiseen ostajien velkaan, saatiin niiden keskikoroksi 13,8 %.

Pisin mahdollinen luottoaika vaihtelee tutkituissa korteissa neljästä kolmeenkymmeneen kuuteen kuukauteen. Luottoraja vaihtelee 1 000 ja 15 000 markan välillä ja on yleensä enintään puolitoista kertaa käyttäjän bruttokuukausitulojen suuruinen. Korottomilla tileillä luottoraja on alhaisin. Kolmanneksella tileistä on tilinavausmaksu, joka on 20-50 mk/kk ja yli puolella kysytyissä tileistä peritään kuukausittain laskutusmaksuna 4-7 mk.

Ostajien velka erityisluottokorteissa oli vuoden 1984 lopussa 385 miljoonaa markkaa ja luottokortteja oli liikkeellä vajaa 440 000 kappaletta.

4. KULUTTAJALEASING

4.1. Leasing ja vuokraustoiminnan luonteesta¹⁾

4.1.1. Yleiselostus kuluttajaleasingistä

Leasing tulee englannin kielen verbistä "to lease" (vuokrata). Lähinnä sitä voidaan luonnehtia pitkäaikaisvuokraukseksi. Kuitenkin leasingsopimus eroaa tavanomaisista vuokraussopimuksista, joten sitä voidaan kutsua omaa laatuaan olevaksi kesto-velkasuhteen luovaksi vuokran sukuiseksi sopimukseksi.

"Kuluttajaleasing"-nimitys lienee vakiintumaton nimi leasing-sopimukselle, jota markkinoidaan tavalliselle kuluttajalle, ei elinkeinonharjoittajalle, joka perinteisesti leasingsopimuksissa on ollut vuokralleottaja (leasingilleottaja). Mainittakoon, että perinteisessä elinkeinonharjoittajille suunnatussa leasingissäkin leasingkohteen varsinainen käyttäjä on ollut ja on kuluttajaan rinnastettava yrityksen omistaja tai toimihenkilö taikka koko toimihenkilöitten joukko (ns. yhdenyhtiöissä-hän vuokralleottaja ja käyttäjä fyysisesti samastuvat täysin).

Kuluttajille suunnattua leasingiä harjoittaa vain muutama rahoitusyhtiö Suomessa. Kuluttajaviranomaisten silmissä kuluttajaleasing on joutunut kriittisesti tarkasteltavaksi sen vuoksi, että se on helposti sekoitettavissa osamaksukauppaan. Kuitenkaan leasingissä ei vallitse samaa kuluttajansuojaa kuin osamaksukaupassa ja tämä voi olla yllätys sopimuksen solmineelle tavalliselle kuluttajalle (miksei myös leasingsopimuksen solmineelle aloittelevalle pienyrittäjälle). Leasingin ongelmallinen piirre kuluttajan kannalta on se, että leasingsopimuksen irtisanomismahdollisuutta perusvuokrauden aikana rajoitetaan voimakkaasti. Leasingistä ei siis sopimuskauden aikana pääse eroon, vaikka havaitsisi sen esim. ylivoimaisen kalliiksi itselleen.

Suomessa kiinteätä omaisuutta ei lainkaan "liisata", muutoin leasingin kohteet vaihtelevat suuresti. Kuluttajaleasingin tyypillisiä kohteita ovat autot ja kestokulutushyödykkeet (esim. viihde-elektroniikkaan kuuluvat tavarat).

Leasingsopimukset voidaan jaotella monella eri tavalla, mutta pääjaottelu on erottelu rahoitusleasingiin ja käyttöleasingiin.

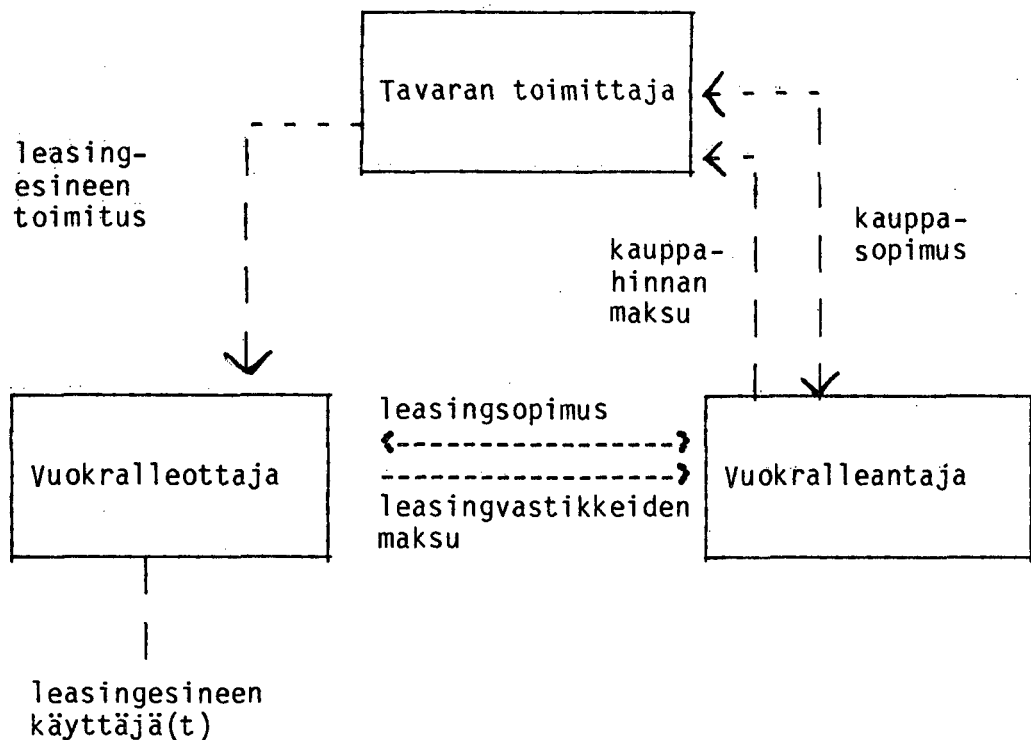
4.1.2. Rahoitusleasing

Rahoitusleasing (financial leasing) on käyttöleasingiä (operating leasing) merkittävämpi taloudelliselta kannalta. Juuri rahoitusleasingissä korostuu leasingin luottosuhteen ominaisuus, koska sopimukset mitoitetaan siten, että leasingvastikkeilla ja muilla korvauksilla leasingobjektin arvo tulee leasingkauden aikana täysin kuoletuksi ja vuokralleantaja (leasingilleantaja, vuokraaja) saa pääomalle koron ja korvauksen hallintokustannuksista sekä tarpeellisen voiton.

1) Tekstin kohtaan 4.1. on laatinut Teija Peltola elinkeinohallituksesta.

Rahoitusleasing voi olla suoraa tai epäsuoraa. Suoralla rahoitusleasingilla tarkoitetaan sitä, että tavaran toimittaja (maahantuoja, jälleenmyyjä, valmistaja) "liisaa" tavaran itse asiakkaalle. Epäsuora leasing on Suomessa tavallisempi. Siinä voidaan nähdä ns. kolmikantasuhde, jossa osapuolina ovat tavaran toimittaja eli myyjä, vuokralleantaja eli rahoittaja ja vuokralleottaja. Vuokralleantaja on yleensä rahoitusyhtiö.

Kaaviokuva epäsuorasta rahoitusleasingistä

Rahoitusleasingissä, joka suunnataan suoraan kuluttajalle (kuluttajaleasingissä), vuokralleottaja samastuu siis leasingesineen käyttäjään (niin kuin yhdenyhtiöissäkin käytännössä).

Rahoitusleasingiä sääntelevät alan yleiset sopimusehdot: olennaiset sopimuskohdat ovat kaikilla rahoitusyhtiöillä lähes yhtenäiset ja voidaanakin puhua määrätynlaisesta tavanomaisesta leasingkäytännöstä.

Kuten edellä olevasta kaaviokuvastakin voidaan päätellä, vuokralleantaja ostaa leasingesineen tavaran toimittajalta, joka on esim. esineen maahantuoja tai valmistaja, ja vuokraa (liisaa) sen vuokralleottajalle, joka ryhtyy maksamaan leasingvastikkeita vuokralleantajalle. Leasingesineen omistusoikeus on vuokralleantajalla (rahoitusyhtiöllä) ja käyttöoikeus vuokralleottajalla. Vuokralleantaja ja tavarantoimittaja solmivat usein jo kauppasopimusta tehdessään takaisinostosopimuksen, jonka mukaisesti tavaran toimittaja ostaa leasingesineen leasingkauden jälkeen takaisin vuokralleantajalta (näin vuokralleantaja välttää uhan, että käytetyt leasingesineet jäävät sen tiloihin lojumaan). Takaisinostosopimuksen laatiminen korvataan nykyisin yhä useammin muilla järjestelyillä: esim. sillä, että vuokralleottajan tulee löytää leasingesineelle ostaja.

Jos jo leasing sopimusta laadittaessa sovitaan, että vuokralleottajasta tulee leasingkauden jälkeen esineen omistaja, kysymys on peitelystä osamaksukaupasta (laki osamaksukaupasta 91/66, 1.2 §). Samoin peiteltyä osamaksukauppana voidaan pitää järjestelyä, jossa vuokralleottaja saa leasingkauden jälkeen esineen omistukseensa mitättömällä hinnalla esineen markkinahintaan nähden.

Muita kuin edellä mainittuja rahoitusleasingille ominaisia piirteitä ovat Suomessa noudatetun leasingkäytännön mukaan:

- leasingesineen vakuutusvelvollisuus ja kunnossapitovelvollisuus on säilytetty vuokralleottajalle
- samoin ns. vahingonvaara (riski esineen tapaturmaisesta tuhoutumisesta)
- leasing sopimusta ei saa irtisanoa ns. perusvuokrakauden aikana (tämän jälkeen leasing sopimusta voidaan yleensä jatkaa ja leasingvastikkeet pienenevät ratkaisevasti)
- vuokralleottaja voi kuitenkin luopua sopimuksesta, jos hankkii jäljelle olevaksi kaudeksi vuokrasopimuksen jatkajan, jonka vuokralleottaja hyväksyy
- kysymyksessä on ns. nettoleasing: esineen huollosta yms. toimista täytyy sopia erikseen, koska ne eivät sisälly leasing sopimukseen
- omistaja-rahoittaja eli vuokralleottaja tekee leasingesineen poistot; vuokralleottaja taas saa vähentää vastikkeet verotuksessa (tämä periaate ei koske kotitalouksia vaan vain yrittäjiä)
- vuokratariffit ovat pääosin yhtenäiset Suomen rahoitusyhtiöiden yhdistyksen jäsenillä: leasingvastike (kuukausivuokra) määrätään hankintahinnan, vuokra-ajan ja vuokrakertoimien perusteella. Suomen Pankin peruskoron ja liikevaihtoveron muutos sekä viranomaisten päätökset voivat eräin edellytyksin muuttaa sovittuja vastikkeita vuokrakauden aikana
- leasingesineen on säilytettävä irtaimistoluonteensa koko leasingkauden ajan
- vaateet, jotka kohdistuvat mahdollisiin esineen puutteisiin tai vikoihin, vuokralleottajan on kohdistettava tavaran toimittajaan
- jos leasingvastike myöhästyy enemmän kuin 20 päivää, vuokralleottaja on oikeutettu purkamaan sopimuksen välittömästi ja ottamaan esineen haltuunsa; yleisissä sopimusehdoissa luetellaan myös muita harvemmin kyseeseen tulevia purkuperusteita. Maksuseuraamukset sopimuksen purkamisesta ovat erittäin ankarat vuokralleottajalle.

4.1.3. Käyttöleasing

Käyttöleasing (operating leasing) on leasingopimusten toinen päämuoto. Siinä leasingkausi on lyhyempi kuin rahoitusleasingissä: se ei kata leasingesineen taloudellista käyttöikää. Autot ovat tyypillisin käyttöleasingin kohde. Niiden leasingkaudet vaihtelevat usein yhdestä kolmeen vuoteen.

Vuokralleantaja on käyttöleasingissä leasingesineen valmistaja tai maahantuoja, siis sama kuin tavaran toimittaja - vrt. kohdassa 4.3.2. oleva kaaviokuva. Käyttöleasingissä kolmikantaisuutta ei siten ole, vaan vuokralleantajan ja tavaran toimittajan roolit yhdistyvät. Vuokralleantaja myös pysyy esineen omistajana. Jos se rahoituksellisista syistä turvautuu rahoitusyhtiön apuun, kuten usein tapahtuu, se ei siirrä esineen omistusoikeutta rahoittajalle. Rahoitusyhtiö vain luotottaa leasingaatavia ja huolehtii mahdollisesta perinnästä sekä muista vuokralleantajan velvollisuuksista sikäli kuin niistä on sovittu.

Vuokralleottajalla on käyttöleasingissä laajempi irtisanomisoikeus leasingkauden aikana kuin rahoitusleasingissä. Lisäksi usein on kysymys ns. bruttoleasingistä, ts. vuokralleantaja huolehtii myös asennus-, korjaus- ja huoltokuluista - puhutaan ns. service-leasingistä ja huoltoleasingistä.

Käyttöleasing on hyvin lähellä tavallista vuokraussopimusta. Vahingonvaara lienee kuitenkin useimmiten säilytetty vuokralleottajalle päin vastoin kuin vuokraussopimuksissa.

4.1.4. Varsinaiset vuokraussopimukset

Vuokraussopimuksissa vuokralleantaja luovuttaa vuokraesineen käyttöoikeuden vuokralleottajalle vuokrakaudeksi vastiketta (vuokraa) vastaan aivan kuten leasingissäkin. Vuokra-aika on lyhyempi kuin leasingopimuksissa.

Vuokraussopimukset ovat hyvin lähellä käyttöleasingopimuksia, erityisesti huoltoleasingopimuksia. Vahingonvaara (riski vuokraesineen tapaturmaisesta tuhoutumisesta) kuuluu vuokralleantajalle, samoin kuin esineen vakuuttamis- ja kunnossapitovelvollisuus.

Vuokralleottajan tulee suorittaa vuokravastiketta ja käyttää esinettä sopimuksen mukaisesti, so. huolellisesti. Vuokralleottajan velvollisuuksiin kuuluu tietenkin myös palauttaa esine vuokrakauden jälkeen vuokralleantajalle.

Vuokraussopimuksen irtisanomisoikeutta ei rajoiteta siten kuin leasingopimuksen - varsinkin rahoitusleasingopimuksen. Joissakin vuokraussopimuksissa annetaan vuokralleottajalle oikeus pidentää vuokrakautta yksipuolisoin tahdonilmaisuin.

Jos jo vuokraussopimusta tehtäessä sovitaan, että vuokralleottajasta tulee esineen omistaja, kyseessä on peitelty osamaksukauppa, ei vuokraussopimus - tilanne on aivan sama kuin leasingissäkin, mutta leasingopimuksissa tämä osamaksukauppa-säännösten kiertämisen mahdollisuus on todennäköisempi.

Rahoitusyhtiöt rahoittavat myös vuokraussopimuksia, jos niin sovitaan. Omistusoikeus pysyy kuitenkin aina vuokralleantajalla. Vuokravastikkeet maksetaan silloin rahoitusyhtiölle.

Vuokraussopimusten tyypillisiä kohteita ovat autot, viihde-elektronikka ja työkoneet (esim. remonttiin liittyvät).

4.2. Rahoitusyhtiöiden kuluttajaleasing

Tilastokeskus teki Suomessa toimiville leasingyhtiöille kyselyn niiden harjoittamasta rahoitus- ja käyttöleasingistä.

Kyselyssä tiedusteltiin suoraan kotitalouksien kanssa tehtyjen leasing-sopimusten määriin ja arvoihin liittyviä tietoja. Sopimusehdot eivät sinänsä poikkea kotitalouksien ja yritysten välillä. Kaikista rahoitusyhtiöistä vain kolmella oli kotitalousliisasta. Kotitalouksille liisataan sekä rahoitusleasingillä että käyttöleasingillä.

Koska nämä rahoitusyhtiöt eivät tilastoinnissaan erottele kotitalouksia kohteina erikseen muusta toiminnasta, saadut vastaukset olivat vain suurpiirteisiä arvioita. Pääosin kotitalouksien kanssa tehdyt leasingsopimukset koskivat viihde-elektronikkaa so. erityisesti televisioita ja sen lisälaitteita. Vuoden 1984 lopussa kotitalouksien kanssa tehtyjen laitesopimusten määrä oli rahoitusleasingin osalta noin 2 500 ja käyttöleasingin osalta noin 1 000. Kotitalouksien kanssa tehtyjen uusien sopimusten määrä on leasing-yhtiöiden oman ilmoituksen mukaan jatkuvassa laskussa.

Rahoitusyhtiöiden vastauksien perusteella ei myöskään voi erottaa erikseen maksettuja korkotasoja kotitalouksien ja yritysten välillä.

Rahoitusyhtiöiden saamat maksut rahoitusleasingissä koostuvat vastikemaksuista sekä takaisinostoarvosta. Rahoitusyhtiöiden saama vuosikorko vaihtelee jonkin verran tuotteen hinnasta ja vuokra-ajasta riippuen, mutta yleisesti ottaen on rahoitusyhtiöiden oman ilmoituksen mukaan yli 20 prosenttia. Korkeimmat korot ovat tuotteilla, joiden pääoma-arvo on suhteellisen pieni ja vuokra-aika pitkä. Liitteessä 2 on esitetty rahoitusyhtiöiden yhdistyksen suositukset rahoitusleasingin vuokratuotoiksi ja takaisinostohinnoiksi. Näitä suosituksia eivät rahoitusyhtiöt kuitenkaan kaikilta osin noudata.

4.3. Muiden kuin rahoitusyhtiöiden kuluttajaleasing

Myös muut yritykset kuin varsinaiset rahoitusyhtiöt harjoittavat rahoitusleasingtoimintaa. Tällöin on pääosin kyse maahan-tuojien tai jälleenmyyjien itsensä rahoittamasta toiminnasta. Erityisesti autokaupan parissa harrastetaan tätä. Puhelintiedustelun perusteella voi päätellä että kotitalouksien osuus on hyvin pieni tästä rahoitusyhtiöiden ulkopuolisesta rahoitusleasingistä.

Käyttöleasingsopimukset, joita kotitaloudet ovat tehneet, koskevat pääosin elektroniikkaa ja autoja.

Autojen käyttöleasingsopimukset ovat useimmiten huoltoleasing-tyyppisiä, jolloin vuokralleantaja vastaa kohteen huollosta. Autojen huoltoleasingsopimuksia oli vuoden 1984 lopussa n. 18 000.

Huoltoleasingsopimukset voivat olla joko rahoitusyhtiöiden, maahantuojien tai jälleenmyyjien rahoittamia. Rahoitusyhtiöiden ulkopuolisten sopimusten rahoituslähde vaihtelee voimakkaasti maahantuojittain.

Kotitalouksien kanssa tehtyjen huoltoleasingsopimusten osuus on vain muutama prosentti em. 18 000:sta (tiedot perustuvat puhelintiedusteluun).

Rahoitusyhtiöiden ulkopuolisesta viihde-elektronikan leasing-toiminnasta vastannee pääosin yksi yhtiö, minkä takia ao. lukuja ei voida julkaista.

5. KULUTUKSEN LUOTOTTAMISEN JATKUVA SEURANTA

Kulutuksen luototus on viime vuosina kasvanut ja monipuolistunut. Tilastokeskuksen tilastoissa kulutusluottoja on seurattu jatkuvasti luottokanta- ja luottovirtatilastoissa sekä osamak-sukaupan rahoitustilastossa. Kulutusluottojen merkityksen kas-vaessa niiden seurantaa tulisi kuitenkin myös lisätä.

5.1. Luottokorttitilasto

Nyt tehdyn luottokorttitiedustelun pohjalta on pääteltävissä, että vastaavanlainen luottokorttitiedustelu olisi mahdollista tehdä vakinaiseksi neljännesvuosittaiseksi luottokorttitiedus-teluksi. Kysely voitaisiin tehdä kokeillulla tietosisällöllä. Tiedonantajat eivät yleensä pitäneet kysymyksiin vastaamista ylivoimaisena, vaan vastaukset löytyivät enimmäkseen suoraan kirjanpidosta. Kysely olisi hyvä toteuttaa neljännesvuosittain, tällöin tulokset kuvaisivat melko nopeasti muutoksia käyttäyty-misessä. Mikäli resursseja halutaan säästää, voitaisiin tyytyä myös vain kerran vuodessa tehtävään kyselyyn, mutta tällöin ei samalla lailla saada kuvaa luottokorttikaupan kausivaihteluis-ta.

Kysely voitaisiin toisaalta laajentaa koskemaan myös maksu-kortteja (siis kortteja, joissa maksuaika on alle kaksi kuukautta). Tällöin kysyttävien joukko kasvaisi noin 80:een luottokorttiyhteisöön.

Kyselyn tulokset olisi myös myöhemmin mahdollista laskea eritellymmän, sillä yleisluottokorttien määrän lisääntyessä voidaan luotolliset luottokortit tilastotiedotuksissa eritellä niin, että tieto esitetään erikseen yleisluottokorteista ja erikseen erityisluottokorteista.

Luottokorttitiedustelun resurssivaatimukset:

Varsinaisten luottokorttien tilasto - kerran vuodessa tehtävä tiedustelu:

Mikäli luottokorttitiedustelu tehtäisiin vain kerran vuodessa, ei erillistä tietojenkäsittelyn suunnittelua tarvittaisi, sillä tiedot voitaisiin hyvin laskea tietokoneella kuten kappaleen 3 luottokorttilaskelmat on tehty. Tiedustelun vaatima työmäärä olisi arvion mukaan ensimmäisenä vuonna:

- suunnittelu ja työnjohto 3 viikkoa
- tilastonlaadinta 1,5 kk

Jatkossa tilasto vaatisi arviolta seuraavan työmäärän vuosit-tain:

- työnjohto 1 viikko
- tilastonlaadinta 1 kk

Varsinaisten luottokorttien tilasto neljännesvuosittaisena:

Työmääräarvio jatkuvalla neljännesvuosittaiselle luottokortti-tilastolle olisi ensimmäisen vuoden aikana

- suunnittelu ja työnjohto 1 kk
- atk-suunnittelu 1,5 kk
- tilastonlaadinta 4 kk.

Jatkossa tilasto vaatisi suunnilleen seuraavan työmäärän vuosittain:

- työnjohto 2 viikkoa
- tilastonlaadinta 2,5 kk.

Luotto- ja maksukorttien tilasto:

Mikäli tilasto päätettäisiin tehdä laajempaan siten, että se koskisi luotollisten korttien lisäksi myös maksukortteja, olisivat resurssiarviot ensimmäisen vuoden aikana:

- suunnittelu ja työnjohto 1,5 kk
- atk-suunnittelu 1,5 kk
- tilastonlaadinta 5 kk.

ja jatkossa:

- työnjohto 2 viikkoa
- tilastonlaadinta 4 kk.

5.2. Leasing-kysely

Kysely rahoitusyhtiöille:

Rahoitusyhtiöiden leasing-toiminnan kuvaamiseen olisi ehkä tarkoituksenmukaista tehdä vuosittainen tilastokysely. Ennen kuin tilaston tekemiseen voitaisiin ryhtyä, tulisi rahoitusyhtiöiden kanssa kuitenkin vielä perusteellisesti neuvotella tilaston tietosisällöstä. Tilastokyselyn "näkökulmana" ei tulisi olla kapeasti kuluttajaleasing, vaan yleensä rahoitusyhtiöiden leasing-toiminta. Tilastokyselyyn olisi ilmeisesti tarpeen lisätä toimialoittainen jaottelu lähinnä kansantalouden tilinpidon tarpeita varten.

Rahoitusyhtiöille tehtävän leasing-kyselyn toteutuksen vaatimat resurssiarviot ensimmäisen vuoden aikana:

- suunnittelu ja työnjohto 2,5 kk
- atk-suunnittelu 1,5 kk
- tilastonlaadinta 4 kk.

Jatkossa vuosittainen työmäärä:

- työnjohto 2 viikkoa
- tilastonlaadinta 1,5 kk.

Käyttöleasing-tiedustelu maahantuojille ja jälleenmyyjille:

Mikäli erityisesti autojen liisauksesta halutaan tarkempaa tietoa, olisi tarpeen tehdä vuosittainen tiedustelu autojen maahantuojille ja jälleenmyyjille. Tiedustelun sisällön tulisi olla melko suppea, päätarkoituksena lähinnä leasing-toiminnan volyymin selvittäminen. Tiedonantajien lukumäärä nousisi noin kahteen sataan.

Maahantuojille ja jälleenmyyjille tehtävän tiedustelun vaatimat resurssiarviot ensimmäisenä vuonna:

- suunnittelu ja työjohto 2,5 kk
- atk-suunnittelu 2 viikkoa
- tilastonlaadinta ja tiedonantajarekisterin luominen 3 kk

ja jatkossa:

- työjohto 1 viikko
- tilastonlaadinta 2 kk.

Edellä mainittujen tilastojen lisäksi olisi jatkuvasti seurattava, onko tarpeellista tehdä erillistä kyselyä rahoitusyhtiöiden ulkopuolisesta viihde-elektroniikan kuluttaja-leasingista.

5.3. Kysely kaupalta

Eri luottokaupan määristä ja keskinäisistä suhteista saisi selvimmän kuvan, mikäli luottokaupan muotoja koskeva tiedustelu tehtäisiin kaupan myyntitilaston yhteydessä kaupalta.

Kaupan myyntitilastoa varten kysytään otostilastona n. 3 000 kaupan toimipaikalta kuukausittain kuukauden myynnin määrää. Kaupan myyntitilastoon olisi mahdollista lisätä esimerkiksi neljännesvuosittain neljännesvuoden viimeistä kuukautta koskevana kysymys:

Kuukauden myynnistä on asiakas käyttänyt seuraavia maksutapoja:

- Käteismaksu, maksu pankkikortilla tai shekillä _____ mk
- Tehty osamaksusopimus _____ mk
- Asiakas on maksanut ostoksen luottokortilla _____ mk
- Asiakas on ostanut kaupan omalle tilille, kuten kaupan vastakirjalle tai muulle sellaiselle myyntitilille _____ mk

Koska pienten kauppojen merkitys luottomyynnistä ei ehkä ole kovin keskeinen riittäisi, että kysely suunnattaisiin pääasiallisesti niille kaupan toimipaikoille, jotka työllistävät vähintään 10 henkeä. Yli 10 hengen kaupan toimipaikkoja on maassamme 2 500 ja näistä on kaupan myyntitilaston otoksessa mukana vuosittain n. 800.

Tämän lisäksi tulisi harkita, tulisiko pienistä kaupan toimipaikoista tehdä esim. kerran vuodessa kaupan myyntitilaston "sisällä" otos, jotta luottomyynnin taso voitaisiin tarkistaa myös pienkauppojen keskuudessa.

Kaupalle tehtävässä kyselyssä suurimman ongelman tuottaisi ilmeisesti se, että vastaajia ei ole helppo motivoida antamaan oikeita vastauksia ja siten vastausten luotettavuus kärsii. Mitä pienempi yritys on kyseessä, sitä suurempaa on vastaushaluttomuus.

Tilaston vaatima työmäärä olisi suunnitteluvaiheessa arvioilta¹⁾

- suunnittelu ja työnjohto (lähinnä otosten kuvaavuuden miettiminen) 2,5 kk
- atk-suunnittelu 2 viikkoa
- tilastonlaadinta 12 kk.

Jatkossa vuosittainen työmäärä olisi arviolta

- työnjohto 2 viikkoa
- tilastonlaadinta 12 kk (vastaajien suuren lukumäärän vuoksi työmäärä pysyisi suurena).

5.4. Yhteenveto eri tilastovaihtoehtojen resurssitarpeista

Seuraavana on yhteenveto edellä esitetyistä työaika-arvioista. Taulukossa kohdat 1 A, 1 B ja 1 C ovat keskenään vaihtoehtoisia, muuten ehdotukset ovat toisistaan erillisiä. Maksimaalinen työmääräarvio eli arvio tarvittavista resursseista, mikäli kaikki hankkeet toteutettaisiin mahdollisimman laajana saadaan siis laskemalla yhteen kohdat 1 C + 2 + 3 + 4. Tällainen maksimaalinen vaihtoehto työllistäisi runsaaksi vuodeksi yhden henkilön suunnittelutehtäviin ja kaksi henkeä tilaston laadintaan. Jatkossa hankkeet merkitsisivät työnjohtotasolla vain vajaan 2 kuukauden työpanosta vuodessa, mutta työllistäisivät edelleen kaksi tilastonlaatijaa kokonaan.

Koko kulutusluottokentän selvittäminen esitetyllä tarkkuudella vaatii runsaasti resursseja. Koska resursseja ei helposti ole irroitettavissa on johtopäätöksenä, että esitetyistä vaihtoehtoista tärkeimpänä olisi aiheellista toteuttaa ainakin luottokorttitiedustelu, käytettävissä olevista resursseista riippuen joko A-, B- tai C-vaihtoehtoon mukaisesti.

1) Arviot tehnyt yliaktuaari Maija Sandström yritystilasto-toimistosta.

Arvio eri tilastovaihtoehtojen resurssitarpeista:

	Tiedustelujen lukumäärä	Työmäärä ensimmäisenä vuonna	Jatkuva työmäärä vuosittain
1 A Varsinaisten luottokorttien tilasto - kerran vuodessa tehtävä tiedustelu	30	- suunnittelu ja työnjohto 3 viikkoa - tilastonlaadinta 1,5 kk	- työnjohto 1 viikko - tilastonlaadinta 1 kk
1 B Varsinaisten luottokorttien tilasto - neljännesvuosittainen tiedustelu	4 x 30	- suunnittelu ja työnjohto 1 kk - atk-suunnittelu 1,5 kk - tilastonlaadinta 4 kk	- työnjohto 2 viikkoa - tilastonlaadinta 2,5 kk
1 C Luotto- ja maksukorttien tilasto - neljännesvuosittainen tiedustelu	4 x 80	- suunnittelu ja työnjohto 1,5 kk - atk-suunnittelu 1,5 kk - tilastonlaadinta 5 kk	- työnjohto 2 viikkoa - tilastonlaadinta 4 kk
2 Leasing-kysely rahoitusyhtiöille - kerran vuodessa tehtävä tiedustelu	15	- suunnittelu ja työnjohto 2,5 kk - atk-suunnittelu 1,5 kk - tilastonlaadinta 4 kk	- työnjohto 2 viikkoa - tilastonlaadinta 1,5 kk
3 Käyttöleasing-tiedustelu maahan- tuojille ja jälleen- myyjille - kerran vuodessa tehtävä tiedustelu	200	- suunnittelu ja työnjohto 2,5 kk - atk-suunnittelu 2 viikkoa - tilastonlaadinta 3 kk	- työnjohto 1 viikko - tilastonlaadinta 2 kk
4 Kysely kaupalta - neljännesvuosittainen tiedustelu	4 x 800	- suunnittelu ja työnjohto 2,5 kk - atk-suunnittelu 2 viikkoa - tilastonlaadinta 12 kk	- työnjohto 2 viikkoa - tilastonlaadinta 12 kk
Yhteensä 1C-4	3 735	- suunnittelu ja työnjohto 9 kk - atk- suunnittelu 4 kk - tilastonlaadinta 23 kk	- työnjohto 7 viikkoa - tilastonlaadinta 21 kk

6. YHTEENVETO

Yksityisen kansalaisen kulutusta voidaan rahoittaa mm. seuraavien tavoin:

1. rahoituslaitosten kulutusluotoilla, jotka voivat olla esim. shekkiluottoa, vekseleitä tai suoria velkakirjalainoja ja jotka eivät ole sidottuja jonkin tietyn tuotteen tai merkin ostoon,
2. jatkuvalla tililuotolla, joka voi olla esim. luottokorttiluottoa,
3. jonkin tietyn tuotteen ostoon sidotulla kertaluotolla, kuten osamaksuluotot tai myyntirahoitus,
4. kuluttajaleasingillä.

Kulutusluottoselvityksessä on arvioitu näiden eri luottomuotojen merkitystä ja niistä maksettuja korkoja. Arvion tulokset olivat seuraavia:

	Lainakanta vuoden 1984 lopussa milj. mk	Lainojen korkosumma vuoden 1984 aikana milj. mk
1. Pankkien varsinaiset kulutusluotot (ilman opintolainoja)	8 226	900
Pankkien opintolainat	5 525	320
2. Yli 2 kk luottoa myöntävien luottokorttien luotot	585	60
Maksukorttiluotot	330	(ei arviota)
3. Osamaksuluotot (osamaksuostoja vuoden aikana 3 630 milj. mk:lla, lainakanta tästä n. 70 %)	2 500	613
4. Kuluttajaleasing	(rahoitusyhtiöillä n. 3 500 sopimusta, ei markkamääräistä tietoa)	

Arvio kulutusluottojen määrästä v. 1984 lopussa on 17,1 miljardia markkaa ja arvio koroista 1,9 miljardia markkaa.

Vuoden 1984 valtion verotuksessa tehdään arvion mukaan kulutusluottovähennyksiä noin 1,4 miljardia markkaa.

Selvityksessä on keskitytty lähinnä luottokorttiluottojen sekä leasing-toiminnan ehtojen kuvaamiseen. Vuonna 1984 Suomessa oli liikkeellä noin kolmekymmentä erilaista luotollista (yli 2 kk) luottokorttia. Luottokorttien merkitys kasvoi vuoden aikana voimakkaasti: ostajien velka kasvoi 75 prosenttia maaliskuun lopusta joulukuun loppuun. Eri luottokorttien tarjoamat luottoehdot poikkeavat toisistaan melkoisesti. Keskimäärin asiakkaan maksama korko oli vuoden 1984 aikana 13,8 prosenttia. Korkotasoa kuitenkin nousi vuoden loppua kohti uusien, korkeakorkoisten luottokorttien tullessa mukaan. Vuoden viimeiseltä neljännekseltä laskettu keskikorko oli 16,0 prosenttia.

Kuluttajille liisausta on maassamme harjoittanut vain muutama rahoitusyhtiö ja kuluttajaleasingin osuus rahoitusyhtiöiden leasingtoiminnasta on pieni. Lisäksi kuluttajille liisaavat autojen maahantuoja ja jälleenmyyjät sekä viihde-elektronikan puolella pääosin yksi yhtiö. Kuluttajaleasingistä ei selvitykseen kuitenkaan saatu tarkkoja lukuja.

Kulutustuottoselvityksessä ei tarkasteltu, miten eri kulutusluottomuodot ovat kehittyneet tai ennustettu niiden tulevaa kehitystä. Ilmeistä kuitenkin on, että luottokortit ajan mitaan tulevat pitkälti syrjäyttämään osamaksuluotot.

LIITE 1

LUOTTOKORTTIEN ESITTEISTÄ ILMENEVÄT TIEDOT LUOTTOKORTTIASIAKKAAN KANNALTA. YLEISLUOTTOKORTIT

	OK luotollinen (Suomen Tililuotto OY)	Aktiiviraha (SKOP)	Kultakortti (OP)	Käyttöluotto Maxer (KOP)	Matkaluotto (KOP)	Vendito
LUOTTOAIKA ENINT.	vajaa 2 v.	22 kk.	2 v.	2 v.	2 v.	1 v.
LUOTTORAJA ENINT.	30 000 mk	15 000 mk (Enintään 2 kertaa asiakkaan bruttotulot kuukaudessa)	30 000 mk (Yleensä 2 kertaa asiakkaan bruttotulot kuukaudessa)	15 000 mk (Rippuu asiakkaan omista ja asiakkaan perheen tuloista)	10 000 mk	6 000 mk
PIENIN KERTAOSTOS	30 mk	100 mk	500 mk (Pienimmille summille maksukortti)	50 mk	3 000 mk	1 000 mk (Pienimmille summille maksukortti)
KORKO KUUKAUDESSA	1,75 %	1,75 %	1,75 %	1,75 %	1,75 %	Koroton
KORON MÄÄRÄYTYMINEN	Kuun alun saldosta Ostokuukausi koroton	Todellisten korkopäivien mukaan	Todellisten korkopäivien mukaan	Todellisten korkopäivien mukaan	Todellisten korkopäivien mukaan	
KUUKAUSITTAISEN MAKSUN MÄÄRÄYTYMIS- PERUSTE	5-20 % kuun alun saldosta, lisäksi korko	5,8-7,5 % luotto- limitistä	5-25 % suurimmasta käytetystä luotosta	5-20 % suurimmasta käytetystä luotosta. Vuodessa yksi maksuvapaa kuukausi.	10-20 % suurimmasta käytetystä luotosta	Yli 1 000 mk:n ostokset laskutetaan kuukausittain 500 mk:n erissä
TILINAVAUSSAKSU	-	50 mk	-	50 mk	50 mk	-
VUOSIMAKSU	-	-	50 mk	-	-	-
LASKUTUSPALKKIO	4-7 mk	5-7 mk	5-10 mk	5-7 mk	5-7 mk	5 mk
HUOM!					Ilmoittautumismaksu käteisellä	Asiakaskunta rajoitettu TVK:n jäseniin

LIITE 1 ERITYISLUOTTOKORTIT

LUOTTOKORTTI	Tjäreborg	Polaris	Aurinkotili	Vihreä-kortti
LUOTTOAIKA ENINT.	8 kk	18 kk	10 kk	10 kk
LUOTTORAJA ENINT.	12000 mk (enint. 1.5 X bruttotulot)	10000 mk	10000 mk	10000 mk
PIENIN KERTAOSTOS	100 mk	2000 mk	-	-
KORKO KUUKAUDESSA	1,75 %	1,7 %	1,75 %	1,75 %
KORON MÄÄRÄYTYMINEN	Todelliset korkopv:t. Kk:n korkeimmalle Korkoa, kun matka olisi maksettava käteisellä.		Korko alkaa 30 päivää ennen matkaa.	
TILINAVAUSMAKSU	30 mk	50 mk	50 mk	50 mk
LASKUTUSPALKKIO	4-7 mk	7 mk	5 mk	5 mk
HUOM.	Ilmoittautumismaksu käteisellä.	Matkaenn.300-1000 mk. Alle 2000 mk ostot maksukorttistoja. 1.maksuerä noin 30 pv ennen lähtöä.	Ilmoitt.maksu 400 mk käteisellä.	Ilmoitt.m. käteisel- lä. 1. maksu-erä viikkoa ennen lähtöä.

LUOTTOKORTTI	Kestilä	Asko	Stockmann	Tililuotto
			Vakiotili	Valintatili
LUOTTOAIKA ENINT.	6 kk	36 kk	n.6 kk	5 kk 18 kk
LUOTTORAJA ENINT.	1500 mk	15000 mk (enint. 1,5 X bruttotulot).	1000 mk	.. 10000 mk
PIENIN KERTAOSTOS	-	100 mk	20 mk	200 mk
KORKO KUUKAUDESSA	-	1,75 %	-	1,75 %
KORON MÄÄRÄYTYMINEN	-	Ostokk koroton, kk:n lopun saldo.	-	Ostokk koroton, kuun lopun saldo.
TILINAVAUSSAKSU	-	30 mk	-	45 mk
LASKUTUSPALKKIO	7 mk	5-7 mk	-	7 mk

	E-tilipalvelu		Pukeva		Sokos	K-tili-
			Tili 1	Tili 2		
LUOTTOKORTTI						luotto
LUOTTOAIKA ENINT.	yli 12 kk	6 kk	18 kk	6 kk		5 kk
LUOTTORAJA ENINT.	3000 mk		4000 mk
PIENIN KERTAOSTOS	20 mk	-	-	20 mk		500 mk
KORKO KUUKAUDESSA	1,5 %	-	1,6 %	1,25 %		1,5 %
KORON MÄÄRÄYTYMINEN	Ostokk koroton.	-	Ed. kuun lopun saldo.	Ed. kuun lopun saldo.		Ostokk koroton.
TIILINAVAUSMAKSU	-	-	-	-		-
LASKUTUSPALKKIO	Korkomaksu vähint. 4 mk.	4 mk	4 mk	Korkomaksu vähint. 4 mk.		4 mk (tai 0,5 % kuukausi-ostoista tai 45 mk/vuosi.
HUOM.	Kk-lyhennys 1/5 ed. kk:n ostosten summasta tai jäänöksen viidesosa.	Kaksi vaihtoehtoista tilimuotoa.	Tavaratalo-kohtainen valintatili.	Maksukortti, jos ostoksen arvo on alle 500 mk tai jos ostos ei ole kesto-kulutushyödyke.		

LUOTTOKORTTI	Musta Pörssi	Finnoil	Perheluotto	Teknise- ti.
LUOTTOAIKA ENINT.	18 kk	5 kk	24 kk	18 kk
LUOTTORAJA ENINT.	12 000 mk (enint. 1,5 X bruttotulot).	10000 mk	15000 mk (enint. 1,5 X bruttotulot).	15000 mk
PIENIN KERTAOSTOS	100 mk	20 mk	200 mk	200 mk
KORKO KUUKAUDESSA	1,75 %	1,75 %	1,75 %	1,75 %
KORON MÄÄRÄYTYMINEN	Ostokk kton, kuun alun saldo.	Osto- ja laskutus- kuuk. kton, kuun lopun saldo.	Ostokk kton.	Ostokk koroton, kuun lopun saldo.
TILINAVAUSMAKSU	-	-	30 mk	45 mk
LASKUTUSPALKKIO	5 mk	4 mk	4-6 mk	7 mk
HUOM.	Kk.erä enint. 7 % luottorajasta. Asiakas voi maksaa enemmänkin.	Kertaoston ylä- raja 1000 mk. Maksu- erä 1/5 viiden kk:n ostoista.		Kelpaa kerrallaan vain yh- teen liikke- seen.

	Lorella	Kuusinen	Seppälä	Naisen Maailma
LUOTTOKORTTI				
LUOTTOAIKA ENINT.	5 kk	10 kk	11 kk	4 kk
LUOTTORAJA ENINT.	..	6000 mk	..	3000 mk
PIENIN KERTAOSTOS	20 mk	50 mk	-	50 mk
KORKO KUUKAUDESSA	1,3 %	1,75 %	1,6 %	1,5 %
KORON MÄÄRÄYTYMINEN	Laskun saldosta.	Kuun lopun saldo.	Laskun saldo. Ostokk koroton.	..
TILINAVAUSSAKSU	-	-	-	=
LASKUTUSPALKKIO	Korko väh. 5 mk.	-	Korkomaksu vähint. 3 mk.	5 mk
HUOM.	Ei laskutusta heinäkuussa.		Haluttaessa kaksi laskutonta kuu- kautta.	

LIITE 2

SUOMEN RAHOITUSYHTIÖIDEN YHDISTYS RY:N SUOSITUS VUOKRAKERTOIMIKSI

HANKINTAHINTA YLI 200.000 MK

Vuokra-aika	Kuukausi-kerroin	Neljännesvuosi-kerroin
3 vuotta	3.421	10.137
4 vuotta	2.748	8.142
5 vuotta	2.351	6.965
6 vuotta	2.092	6.198

HANKINTAHINTA 100.000 - 200.000 MK

Vuokra-aika	Kuukausi-kerroin	Neljännesvuosi-kerroin
3 vuotta	3.480	10.301
4 vuotta	2.809	8.314
5 vuotta	2.414	7.145

HANKINTAHINTA ALLE 100.000 MK

Vuokra-aika	Kuukausi-kerroin	Neljännesvuosi-kerroin
3 vuotta	3.590	10.606
4 vuotta	2.926	8.644

LIITE 2

SUOMEN RAHOITUSYHTIÖIDEN YHDISTYS RY:N SUOSITUS TAKAISINOSTOHINNOIKSI

Jos vuokralleottaja irtisanoo sopimuksen sen ehtojen mukaisesti takaisinostohinta on varsinaisen vuokrakauden päättyessä

- a) 7 % liikevaihtoverottomasta hankintahinnasta lisättyä voimassa olevalla liikevaihtoverolla, kun liikevaihtoverollinen hankintahinta on yli 200 000 markkaa
- b) 10 % liikevaihtoverottomasta hankintahinnasta lisättyä voimassa olevalla liikevaihtoverolla, kun liikevaihtoverollinen hankintahinta on 200 000 - 100 000 markkaa ja
- c) 15 % liikevaihtoverottomasta hankintahinnasta lisättyä voimassa olevalla liikevaihtoverolla, kun liikevaihtoverollinen hankintahinta on alle 100 000 markkaa.

Jos vuokralleottaja käyttää yhden tai useampia vuoden pituisia jatkettuja vuokrakausia, ovat takaisinostohinnat prosentteina hankintahinnasta alla olevan taulukon mukaiset.

Jatkettujen vuokrakausien lukumäärä	Takaisinostohinta prosentteina liikevaihtoverollisesta hankintahinnasta		
	Vuokrauksen kohteen liikevaihtoverollinen hankintahinta mk		
	Yli 200 000	200 000 - 100 000	Alle 100 000
1	6 %	8 %	12 %
2	5 %	6 %	9 %
3	4 %	4 %	6 %
4	3 %	2 %	3 %
5	2 %	2 %	3 %
6	1 %	2 %	3 %
yli 6	1 %	2 %	3 %